

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

PARTIZANO DIENA

*Jau linksta, linksta malda man keliai,
Parpulsiu aš ant žemės tos,
Ant savanorių apgintos,
Ant kruvinos, kur bėdos partizanu...*

Antanas Paulavičius

Lapkričio 5d. Kauno karmelitų bažnyčia buvo pilna pagyvenusių, žilų žmonių. Neretas ir su lazdele. Monsinj. A. Svarinskas atnašavo šv. Mišias, pašventino naują partizanų vėliavą ir priklaupęs ją pabuciavo. Prie vėliavos ilga eile išsirikiavo visų Lietuvos sričių partizanai ir ryšininkai. Jie susirinko į kasmetinį sąskrydį. Po jaudinančio vėliavos pagerbimo bemaž tūkstantinis būrys nužygavo į Kauno VDU rūmus. Čia partizanų vadai įnešė į sceną Valstybinę ir Partizanų vėliavą. Prie jų per visą sąskrydį keisdamiesi stovėjo garbės sargybą laisvės kovotojai, šauliai, savanoriai. Beveik visiems susirinkusiems trispalvė ir himnas nuo jaunų dienų yra ne tik laisvos Tėvynės simboliai, bet ir niekada neišduota, nepakeista, nepaniekinta gyvenimo prasmė ir kovos tikslas. Seimo dauguma dar vakar šiuos valstybingumo simbolius niekino ir terė arba jų birojo. Šiandien daugumiečiai jau pripažista vėliava, o V. Kudirkos "Tautišką giesmę" atmintinai išmokę.

Tylos minute buvo pagerbtas visų už laisvę žuvusijų atminimas. Tribūnoje **Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio valdybos pirmininkas Jonas Čeponis**: "Dauguma mūsų brendome laisvoje Lietuvoje ir ragavome jos gyvenimo. Išlaikėme savo tėvų, motyklos ir Bažnyčios ugdytą dvasią. Kai reikėjo pasi-

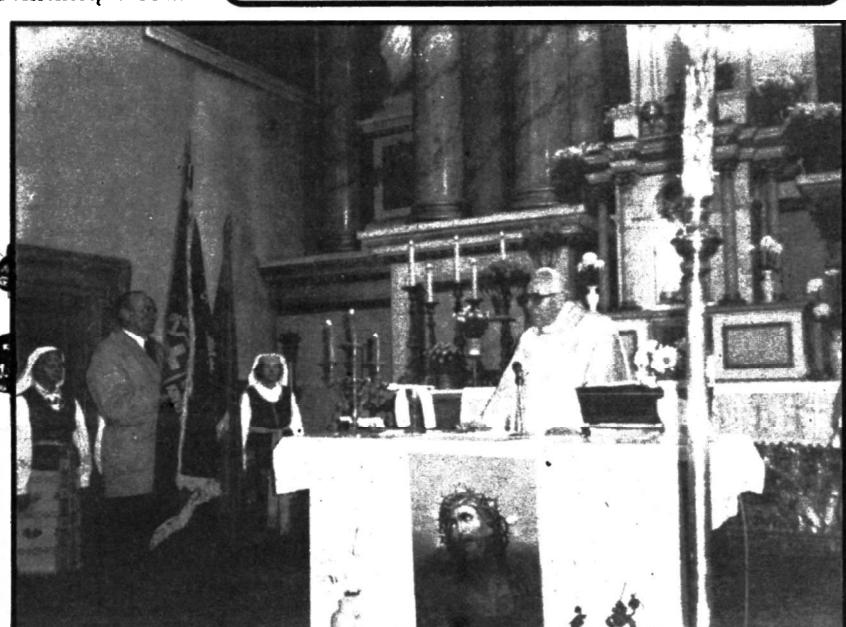
su mūsų vaikais ir vaikaičiais. Turime kviečti jaunimą".

Jis pasiūlo kreiptis į Aukščiausiąją valdžią, reikalauti 1944-1954m. ginkluoto pasipriešinimo okupacijai daileyvius pripažinti Lietuvos kariais; buvusiems partizanams mokėti pensijas kaip kariams; išreikalauti iš Rusijos Federacijos, kad būtų apmokėtas politinių kalinių ir tremtinių darbas nelaisvėje; paspartinti genocido tyrimą; sugrąžinti politiniams kaliniams ir tremtiniams pinigus, kurie buvo prarasti, kai kompenamacija už nelaisvės metus lageriuose ar tremtyje buvo nusvertinta.

Kovo 11-osios Akto signataras L. Simutis pasiūlė reikalauti, kad partizanams būtų sugrąžinti suėmimo metu atimti lengvieji ginklai. **Šių eilučių autorius ir rašytoja A. Garmutė** pasiūlė esminį papildymą: reikalauti, kad Konstituciniu įstatymu ginkluotos partizaninės kovos laikotarpis būtų pripažintas teisėta tautos savigyna su visomis iš to plaukiuaniomis pasekmėmis, būtent, partizanų prilyginimu

rinkti kelią, nedvejodami pasirinkome atiduoti gyvybę už Tėvynę... Kai kas mėgina mus žeminti, atseit kova buvusi nereikalinga... Bet kova buvo ne veltui. Atėjo Kovo 11-oji, ir priešai sudrebėjo... Stebuklas įvyko. To stebuko tėsinys mūsų rankose. Dievulis pirštu parodė- aš jums daviau, o pasinaudoti nemokėjote. Ir mes daugelį kartų buvom kalti". Dabar "mes netrokštame keršto, o tik teisingumo ir nusikaltėlių atgailos". J. Čeponis mano, kad "kitą sąskrydį reikėtų surengti kartu

kariams, pripažinimu jų laipsnių, apdovanojimų bei okupanto represinių struktūrų, kaip nusikaltėlių organizacijų, įvardijimu. Daug partizanų vadų žuvo (nukelta į 2 psl.)

Zenonas SKRICKUS

Aidas iš praeities

*Tu pasirink,
su kuo į kovą eisi
su manimi prieš svetimų stabus,
ar su stribu,
kuris pardavęs velninių sielą,
pakelęs ginklą,
taikos į savus?*

*Nėra Tėvynės,
sąžinės nereikia.
Maskva gal vėl numes tau trupinių..
Ne man sis keliaus,
tad renkuosi kovą
gyvybės kaina už tėvų namus.*

Genovalis Petrulienė- Žaltvyksė

Tėvynė, o Tėvynė

*Rudenis vėjas švilpauja po girią
Ir vaikšta rausvųjų lapų kilimais.
Manos ratelis dūzgia ir nutyla,
Tik ūnys amži ties tėvų namais.*

*Vakaruose pilakalnis sustinges,
Ant jo žarom liepsnojančios klevai,
Balti keltai čia išsirangi vingiais,
Kuriais pasaulini tu iškeliau.*

*Tarp tų keletų mūsų sodžių miega,
Rūdens marga ramybė mūs laukucas,
Kozų daina žaliais šilais atbėgal
Vėl kaip tada maldaudama aukos.*

*Tėvynė, o Tėvynė nelaiminga!
Ar bepajęsim krūtine užstot?
Beržų giria auksiniais lapais sninčia,
Ant kapo smėlis... mūs nuniokotos tautos!*

1994m. lapkritis

TREMINTINYS

Nr. 30 (135)

2

PARTOZANO DIEINA

(atkelta iš 1 psl.)

kautynėse, kiti nužudyti kalėjimuose. Sąskrydžio organizatoriai pakvietė atvykti į sąskrydį jų šeimų narius. Po mirties buvo apdovanotas "Tauro" apygardos vadas J.Aleščikas-Rymantas, kurio apdovanojimas įteiktas jo sūnui Rimantui, Pietų Lietuvos partizanų srities vado J.Vitkaus-Kazimieraičio apdovanojimą priėmė sūnus Algimantas, "Dainavos" apygardos partizanų vado D.Jėčio-Ažuolio-sūnus Algirdas. Apdovanotųjų sąrašas skelbiamas atskirai. Žuvusiųjų partizanų vaikų vardu kalbėjo "Dainavos" apygardos partizanų štabo karininko **Garibaldžio (sl.) sūnus Vygaandas Bajerčius**. Jis pasakė, kad "tėvų pradėta kova nesibaigė"; kad prieikius ir dabar rastūsi "jaunesnių jėgų priešintis".

Rimantas Baltūsis, "Tauro" apygardos vado A.Baltūsio-Žvejo sūnus, paklaustas papa-

timųjų mirtys, žmonių atsiminimai stiprina viusuomenę ir veda doros keliu. Partizaninių kovų atminimas- amžinas". Jis paragino rašyti atsiminimus apie laisvės kovas į "Tremtinį" ar leisti atskiras knygeles.

Seimo narys A. Endriukaitis sakė, kad rezistentai "tada buvo šviesa" kovoje už tautos išli-

kimą. Deja, "Aukščiausiojo Teismo teisėjas A.Šumskas neranda Lietuvos gyventojų žudyme genocido sudėties. Regime daugelį Lietuvos pareigūnų, per įvairias struktūras supintų kompartijos ir kagebistinių jėgų tiodegomis ir šešeliais. O jus norima ir toliau niekinti, menkinti, jums priekaištanti, kad nesimatytu antrą šunybių. Vienas tokį priekaištų jums- tautos skaidymas. Kas pirmasis skaidė tautą? Kokios jėgos? V.Kapsukas 1917m. iš Amerikos negrįžo į Lietuvą, o nuvyko į Rusiją. Iš ten ant rūsų durtuvų buvo atneštas į tévynę. Tai čia buvo skaidymo pradžia. O Lietuva ar neturėjo tam priešintis? Nuskurė bolševikai buvo sumušti. Bet i ten vėlē bėgo A.Sniečkus, kvietėsi tankų. Vežė iš Rytų "šviesą" ir J.Paleckis. Turėjome priešintis ar taikstyti? Ar tai ne tautos skaidymas? Dabar norima, kad tauta bučiuotų rankas budeliui, kad nematyti buvusiųjų represi-

žūdavo vienas partizanas, likusieji nedejodavo. Dirbdavo savo darbą. Atsistokime ir atsitieskime. Kitos galimybės ir kito gyvenimo nebuvu jiem, nebus ir mums. Laikas eina ir išeina su mumis".

Monsinj. A.Svarinskas tvirtai pasakė, kad vyskupo V.Borisevičiaus palaikai po identifikavimo

J. Lukšos gimnazijos moksleiviai

sakojo, kad tuo sunkiu ir pavojingu metu motina slapsėsi, jis pats su seseria pas svetimus žmones augo. Vorukoje teko gyventi 11 metų, tik 1965 metais grįžo į Lietuvą. Neišliko jokių tévo užrašų, fotografijų, asmeninių daiktų. "Ar po Atgimimo valdžia pasidomėjo jūsų šeimos likimu, gal parémé ir pagerbė?" "Ne, niekas iš valdžios tuo nesidomėjo", liūdnai šyptelėjo legendinio partizanų vado sūnus ir pridurė: "Kai į valdžią sugrįžo komunistai, tai ir jaunimo veiklos kaip ir nemaityti: sumaterialėjo jaunimas..."

Lietuvos Sąjūdžio Tarybos pirmininkas R.Batūra pasakė, kad "mums nepriimtinis bolševiškinis kosmopolitizmas, kaip ir dabartinės, tarsi vakarietisku raugu atskiestos idėjos- užsimoti pasauliniu mastu. Atsiranda pavyrus ištirpti. Reikia ir pasauliniu požiūrio, bet gintų namų slenkstis, tautos kovos, ar-

nių struktūrų turtinio viešpatavimo, atviro žmonių plėsimo ir groteskinės valstybės sandaros. Ar tai ne tautos skaidymas? Ar galima užmiršti mūsų valstybės garbę, priešmirtinius draugų prašymus? Ar apskritai dar yra padorumas, garbė, narsa, pareiga, atsakomybė, istorijos pamoka sau ir vaikams, istorinė pamoka kaimyniniems valstybėms, įspėjanti- kokie mes esame ir kokie būsime, jei istorijos ratas vėlē pasi- suktų atgal? Parodykime pasauliui tautą, kurią gerbtų už bailumą, ištžiūmą, garbės ir išdidumo praradimą. Parodykite pasaulio tautą, kuriuoje teisieji priklausytų nuo žmogžudžių, kankintojų, vaigų ir prievertautojų". A.Endriukaitis atkreipė dėmesį į teisėsaugos paradoxus. Štai Kaišiadoryse policija sumušė savanorių Kornelių Rudauską. Po to jis buvo nu-teistas 2 metams ir 8 mėnesiams griežto režimo kalėjimo už ginklo turėjimą. Tuo tarpu "Sausio 13-osios perversmo byloje Bobeliovas, Zagojevas, Orlovas, Šmochovas baudžiami tik už ginklo laikymą ir nubaudžiami tik 4 mėnesiais

didesne bausme negu Rudauskas. Groteskas!" O už dalyvavimą valstybės perversme Kondrašovas ir Nagornas nubaudžiami tik 1500 Lt bauda. Baigė jis tokiais žodžiais: "Broliai partizanai ir jūsų vaikai, ar ne per daug geros jūsų širdys klastūnams? Neabejoju, kad nieko nebijote... Kai pokario metais kas trys valandos

Birutė Ramanauskienė, A.Ramanausko-Vanago žmona, sveikinė alytiškiai

Pomirtinius partizanų apdovanojimus priima jų vaikai

"mums priklauso, ir juos parvešime į Telšius".

Politinių kalinių atstovas iš Alytaus S.Kizelavičius, sveikindamas su grupėle moksleivių garsojo partizanų vado generolo A.Ramanausko-Vanago žmoną Birutę Ramanauskienę, griausmingu balsu susuko: "Lietuvai šiandien labiausiai stinga tiesos!" Jis neklydo. Partizanų generolo Vanago itin sadistiškas kankinimas ir nužudymas buvo ir yra Lietuvos teisėsaugos galbūt suplanuoto bejegiškumo ir nenuplaučios gėdos žyme. Šio 1956m. įvykdyto nusikaltimo budeliai ir bendrininkai šiandien tebéra laisvi, jaučiasi saugiai, naudojasi privilegijomis Lietuvoje, Rusijoje, Izraelyje.

(nuelcta i 3 psl.)

(atkelta iš 2 psl.)

Aktorius ir poetas K.Genys partizanus pasveikino ne tik eileračiais, bet ir labai dalykiškai patardamas "vagi vadinti vagimi", antraip "padarysime nuodėmę, nesulaikydami jo už rankos nuo nusikaltimų".

SKAT vadasis plk.ltn.A.Pocius pakvietė laisvės kovotojus dažniau lankytis savanorių kuopavietėse. "Jeigu reikės, mes padarysime tą patį, ką ir jūs pa-

V.Bajerčius

darėte", - kalbėjo savanorių vadasis. Jis pasiūlė Vilniuje pastatyti paminklą Nežinomam Lietuvos partizanui.

Trumpame interviu istorikas, saskrydžio svečias **R.Batūra** savanorių vado mintį šitaip papildė: "Švenčiant Gedimino jubiliejų, buvo pagalvota apie Žemutinės ir Aukštutinės pilies kompleksą, apie Seimo, kaip atgimusios Lietuvos kompleksą, apie Tautos Kelią-Gedimino prospektą, kuriame yra ir Lukiškių aikštė. Ten 1863m. sukilimo aukų atminimo vietas. Kilo mintis, kad Lukiškių aikštėje turėtų būti jamžintas visų epochų Lietuvos laisvės kovotojų atminimas. Tai kovų su Kryžiuočių ordinu, XIXa. sukilėlių kovų, Neprisklausomybės karų, pokario partizaninės veiklos atminimas, įkūnytas skulptūrinėmis grupėmis, kurių viduryje turėtų degti amžinosis ugnies aukuras. Turėtume tauatos šimtmečiais trukusių kovų, baigiant partizaniniu pasipriešinimu, atminimo ansamblių. Jis gražiai išskirtų Vilnių iš kitų Europos sostinių. Šio amžiaus pasipriešinimo kovos būtų pagerbtos šimtmečių kovų fone. Tokiame Lukiškių aikštės ansamblyje partizaninio karo reikšmė tik sustiprėtų".

Lietuvos laisvės kovotojus nuo širdžiu žodžiu sveikino Lietuvos skautų sąjungos brolijos vyr. skautininkas **A.Berkevičius**, Šaulių sąjungos atstovas **Petras**, Seimo narė **Z.Šličytė**, Alytaus miesto vicecemerė **O.Sunsovienė**.

LPKTS tarybos valdybos pirmininkas A.Lukša, Seimo narė **V.Briedienė** ir **Laisvės kovos sąjūdžio valdybos pirmininkas J.Čeponis** grupei partizanų ir ryšininkų įteikė apdovanojimus. Saskrydžio dalyviai pagerbė žuvusius Neprisklausomybės kovų dalyvius prie Nežinomojo kareivio kapo.

Šio saskrydžio reikšmė nesibaigia vien tik laisvės kovų pradžios 50-mečio paminėjimu. Šis saskrydis tai aiškus ir tiesus priminimas Seimui, Vyriausybei ir teisėsaugos institucijoms apie egzistuojančią ir vis tebedidėjančią spragą tarp istorine tiesa ir valstybiniumo tradicijomis grindžiamų tautos lükescių ir nūdienės valdžios vykdomos vidaus politikos.

Neįmanoma įsivaizduoti Vakarų demokratijos šalį, kurios valdžia nusigrėžtu nuo savo kareivių, nuo šalies gynejų, kuri paniekintų juos, o jų nuopelnų, aukų Tėvynėi nepripažintų, bet savintusių jų apgintus simbolius, tiesas, idėjas ir veidmainiaudami naudotusi kovotojų ir patriotų pastangomis atgautos Neprisklausomybės vertybėmis.

Ketveri atgimusios Tėvynės metai! Valstybė dar nesugebėjo, nerorėjo ar negalejo pripažinti savo gynejų. Ar ne ji šiandien turėjo juos persekiotus ir niekintus, bet nepalūžusius dvasia, pripažinti ir deramai įvertinti? O gal dabartinė valdžia iš principo to negali padaryti? Taigi padarykime teisingą ir būtiną išvadą - Valstybės pamatas - Teisingumas. O Teisingumo atkurti neįmanoma, neįvertinus pokario ginkluotos kovos laikotarpio ir apskritai viso plačiašakio pasipriešinimo okupacijai. Kiek dar lauksime?

Parengė Edmundas SIMANAITIS

UŽSIEINIACIAI APIE MŪS

Gerbiamieji,

Vartydamas ankstesnius "Tremtinio" numerius, su dideliu susidomėjimu perskaiciau (1993 metų birželio numeryje) apie rezistenciją "Saulės" gimnazijoje 1941-1950 metais. Straipsnyje paminėta, kad 1943 metais "Aušros" (berniukų) gimnazijoje veikė organizacija "Jaunime, budėk!" ir jos steigėjai buvo Gabrielius Landsbergis ir Valdemaras Adamkevičius (Valdas Adamkus).

Leiskite patikslinti. "Organizacija" tos moksleivių grupelės negalima pavadinti. Trise-Liūtas Grinius (prezidento K.Grinius sūnus), Gabrielius Landsbergis-Žemkalnis ir Valdemaras Adamkevičius leidome jaunimui pogrindžio laikraštką "Jaunime, budėk!" Mums talkininkavo keli kiti moksleiviai. Kartu platinome ir kitą pogrindžio spaudą, leidomės į vieną kitą ginklų telkimo akciją. Formaliai mes trys priklausėme Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai. Ar prisaikdinome kitus, nebeprisimenu.

"Jaunime, budėk!" spausdinome rašomaja mašinėle, ją ir dabar dar turiu, su ja rašau ir šiaišką. Dauginome iš pradžios šapirografu, vėliau rotatoriumi, kurį per savo ryšius parūpino L.Grinis. L.Grinis turėjo ryšius su tuometiniu pogrindžio VLIKU, o aš su LLKS. Idomu, kad JAV L.Grinis (dabar jau miręs) pats tapo išeivijos VLIKO vicepirmininku. Vokiečių saugumui mane areštavus, 1944m. gegužės 13d. "Jaunime, budėk!" leidimas nutrūko.

Gabrielius LANDSBERGIS-ŽEMKALNIS
Australija

Juk jis ne mūsų prezidentas

Mums skaudu matyti vėl valdžioje tuos pačius asmenis, kurie neseniai tik po kita vėliau išvaldžios lovio geriusius kāsnelius rinkosi. O skaudžiausia - kodėl mums nepripažista Lietuvos pilietybės? Ar dėl to, kad nomenklaturininkai bijo prarasti mūsų buvusių žeme, namus, imones, į kurias patogiai išitaisė antrosios bolševikų okupacijos metais? Lietuva yra vienintelė kultūringojo pasaulio valstybė, nepripažstanti tikrojo savininko teisių į savo nuosavybę, juo labiau, kad jis niekuomet savo valia jos neat sisakė, o buvo fronto ir okupantų iš jos išvytas? (Pagaliau jei ir tie savininkai būtų likę tėvynėje, jų nuosavybė būtų buvusi atimta, o jie patys, kaip nekenčiami "buožės", būtų atsidūrė Sibire ar kitaip sunaikinti.) O galbūt valdančioji partija nepripažista pilietybės užsienio-lietuviams, nes bijo, kad prezidento rinkimuose jie, tvirtai susibūrė į vieningą frontą, nepakreiptų nepalankia kryptimi balsavimo rezultatų?

Algirdas Brazauskas nėra mūsų prezidentas. Lietuvos - taip. Gyventojai jি išsirinko teisėtu būdu - demokratiškuose rinkimuose. Tik retas mūsų turėjome teisę balsuoti, o tie, kurie balsavo, dauguma savo balsų atidavė už Stasį Lozoraitį.

*Is "Draugo" laikraštyje 1994 09 27
spausdinto straipsnio*

Danutė BINDOKIENĖ

Laiškas ponui Skritulskui

"Tremtinio" Nr.23(128) rašote, kad ir Lietuvą valdant dešiniesiems nedaug buvo pasitelkti kadrų iš politinių kalinių ir tremtinių, nebuvu ju įsileista į mokyklas auklėjamam darbui.

Nuo pat Lietuvos neprisklausomybės atkūrimo Seime diktavo kairieji, "persikrikšteliai". Ką jie nuspėdavo, tą p.Landsbergis ir p.Vagnorius turėdavo pasirašyti, o atitinkamos instancijos - vykdyti. Senoji gvardija sabotuodavo jai netinkamus p.Vagnoriaus potvarkius.

Pavyzdžiu, kai p.Vagnorius įrodinėjo, kad reikia pakeisti banko valdytoją V.Baldiši, Parlamentas ir prokuroras neleido to daryti. Atvažiavę į Kanadą parlamentarai B.Nedzinskienė ir K.Antanavičius prisiekinėjo ir galvas gulde, kad p.Vagnorius čia neteisus. Išrinkus Brazauską, tuo valdytoju netrukus buvo atskirytas.

Kitas pavyzdys - L.Ašmanto aferos ir jo gyrimas, o vėliau nušalinimas.

Nėra ko skaldytis

Dabar opozicija Lietuvoje yra bejegė, neturi sprendimo galios. Jai belieka rašyti protesto raštus Konstituciniam Teismui, p.Brazauskui ar rašyti į laikraščius. O kas tuos laikraščius skaito? Žmonės jiems neturi pinigų. Opozicija neleidžiama nei į radiją, nei į televiziją. Jei jūs nerensite opozicijos, tai jūr bus bejegė. Kodėl Lietuvos politikoje mažai reiškiasi žmonės, išaugę Neprisklausomoje Lietuvoje? Suprantama, jie yra jau pensininkai, bet ar kas draudžia kalbėti su žmonėmis susiejimuose? Keista, kad žmonės apie 50 metų netikėjo SSRS propaganda, o dabar patikėjo "persikrikštius".

Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, konseruatorių, krikščionių demokratų ir tautininkų programos labai labai panašios, ir nėra jokios priežasties skaldytis. Reikia eiti kartu, ypač dabartinėmis salygomis. Maži skirtumai vėliau gyvenime išsiligins. Jeigu užsispyrusiai kiekviena partija laikys tik save teisia, vadinas, joms rūpi ne tautos reikalai, o tik tai, kaip patekti į Seimą ir į valdžią.

Juozas ULECKAS

Kanada

ta, mus žudę ir kankinę, juokias.

Man porą kartą teko kalėti. 1945m. už tai, kad netarnavau sovietinėje armijoje. Antrą kartą - 1951m., kaip "banditų" pagalbininkas, turėjės ginklą. Vadinamasis karo tribunolas nutelsė 25+5+5 metais. Mano byla su jungė su kaimyno, nors jis nieko bendro neturėjo. Tasai mano nelaimės draugas prašė malonės. Jis reabilitavo. Nors byla subendrinta, bet jei aš noriu reabilitacijos, turiu atskirai prašyti. Nužudyti ir mirusius reabilituoja, o gyvieji turi žemintis, lenkti galvą prieš persikrikštelius.

Dabartiniai valdžios "šaunuoliai" nutarė, kad ir po 20 litų užteks. Dėkoju. Malonės neprašau ir neprašysiu. Gal sutiktu kas iš "ekscelestų" pabūti nors mėnesį pačiu pasirinktame kalėjime? Apmokečiau iš savo varganos pensijos tuos 20 litų.

Jonas VAINORIUS

Šiaulių raj.

Mokėčiai ekscelestcių iš pensijos

Žmogus turi tik vieną gyvenimą, todėl nori, kad jis būtų kuo geresnis, lengvesnis. Kai kam sekasi. Pavyzdžiu, stribai, sovietiniai aktyvistai trėmė, žudė, vogė, visai terorizavo žmones, o dabar komunistinės valdžios užnugaryje tapo vėl "garbingi" personaliniai pensininkai.

Okupantų ir savujų išgamyti kankintieji ir nenukankintieji tebéra paniekinti. Teisybę man pasakė MGB majoras židas, nepavykus užverbuoti: "Jei neišsiu sumis dabar, supūsi kalėjime..."

Mūsų daug, bet kodėl mes tokie silpni? Kodėl mus vis apgaudinėja? Kad ir vadinaujo reabilitaciją. Dauguma buvusių politinių kalinių rašė prašymus reabilitacijai ir priėmė Brazauską ir jo partijos dovanas - po 50 rub. už mėnesį (o kuris nesukubėjo tas vargo ašaras panaujoti, tas gavo špyga). Iš tokio nusizeminimo komunis-

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Dar neįvardyta kapinynų aibė

Prieš Vėlines erdviam Seimo rūmų vestibiulyje surengta Antano Sadecko fotografių paroda "Negrūžusiems". Parodos plakate rašoma: "Kapų kapais nusėta Eurazija. Ten, amžinajame įsiale, stepių dykrose, - Lietuvos gyventojų genocido aukos- darbščiausios rankos, tyrausios širdys, iškiliausi protai, kūdikių sielos... Įvardyt iš kapinynų aibė, ištraukt iš užmaršties, garbiai paženklinti kapaviečių eilių eiles ir jaučių odas išrašyti-kančią ir žūties sarašus- tokia mūsų priedermė ir tokia pareiga".

Nespalvotose nuotraukose mūsų tautiečių kapinės Buriatų Mongoliijoje, Irkutsko, Krasnojarsko srityse, Taišete, Kolos pusiasalyje ir kitur. Beveik visur graudžiai skaudus vaizdas: tremtiniam sugrižus į Lietuvą, nebéra kam prižiūrēti kapaviečių. A.Sadeckas pajuto poreikį ištraukt iš užmaršties lietuviams brangias vietas ir atliliki piliečio patrioto priedermę.

Daugelyje nuotraukų ant kryžių aiškiai iškaitomas lie туviškos pavardės ir tekstai. Tai dokumentiniai genocido paliudijimai. Ta proga verta paminėti kitą skaudų klausiną. Tremtinų kapines dar įmanoma rasti, paženklinti, dar galima suspėti nufotografuoti ir aprašyti. Visai kitokia kalinių kapinynų padėtis. Prie kiekvieno lagerio buvo vietas, kuriose užkasinėdavo mirusius ar nužudytiuosius kalinius. Jų beveik niekada nelaidodavo. Ar tas kapavietes dar galima prikelti- bent istorijai? Ar pavyks jas ištirti, nufotografuoti, aprašyti?

Ne "reorganizavimas", o Rytprūsių dekolonizacija!

Seimo Opozicijos atstovė R.Rastauskienė paskelbė paaiškinimą dėl Opozicijos vadovo prof.V.Landsbergio teiginių iškreipimo. "Karaliaučiaus krašto ateitis gali turėti keletą sprendimų, ir vienas jų- raida vis laisvesnio ir savarankiškesnio statuso link, net iki visiško valstybingumo. Tai nebūtų "reorganizavimas", kaip pareiškė Paryžiuje spalio 17d. Lietuvos Prezidentas A.Brazauskas, o krašto laisvinimas iš Maskvos metropolijos varžymu, pačius į dekolonizacijos vyksmą. Kiti Karaliaučiaus ateities variantai, jei Rusija ten ilgai įsitvirtintų kaip karinė ekspansionistinė galybė, būtų blogesni ir pavojingesni pirmiausia Lietuvai... Opozicijos vadovas nesuprantas, kodėl Prezidentas neigiamai vertino laisvo Karaliaučiaus krašto perspektyvą kaip "nepriimtiną". Be to, Prezidento kalbas rengiantys patarėjai ir vėl suklaidino valstybės vadovą, kalbėjusį Paryžiuje apie "Potsdamo konferencijos nutarimus, kad Kaliningrado sritis yra Rusijos dalis". Tokių Potsdamo konferencijos nutarimų nėra", - rašoma paaiškinime.

Roterdamo biržos tarifai naudingi tik ministerijai

Dr.E.Trasauskas ir hab.dr.N.Paliulis pateikė pastabų Energetikos ministerijos nustatytiems tarifams už šiluminę energiją ir karštą vandenį. "Nepagrūstai daugiau kaip du kartus padidėjo išlaidos, palyginus su 1993m. (nuo 102,2mln.Lt iki 233,2mln.Lt)", t.y. 228 proc. Amortizacinių atskaitymai, tikriausiai įvertinus turto indeksavimą, šoktelėjo nuo 2,5mln.Lt iki 27,9mln.Lt. Darbo užmokestis ("išlaidos darbu apmokėti") padidėjo nuo 21,7 iki 45mln.Lt, t.y. 207 proc., kai vyriausybė nuo š.m.sausio 1d. iki dabar padidino darbo apmokėjimą 30 proc. (MGL padidėjo nuo 50Lt iki 65Lt). Pastabų autorai teigia, kad "neaišku, kodėl ministerija savo skaičiavimuose mazuto kainas ima Roterdamo biržos tarifais. Mat Lietuvos biržoje kainos mažesnės. Tokiu būdu ministerija neteisėtai iškalkuliuoja į savo biudžetą apie 5mln.Lt. Analogiška padėtis ir su kitomis kuro rūšimis". Paskutinė pastaba ypač įsidėmėtina piliečiams, nesuduriantiems galų- "pateikti Vilniaus miesto valdybai Energetikos ministerijos paskaičiavimai ir sąmatos atliliki netaisingai, pavyzdžiu, įmokos socdraudimui 1993 ir 1994m. yra atitinkamai 7,5mln.Lt ir 13,7mln.Lt, o turėtų būti 6,5 ir 13,5mln.Lt".

Energetikai šią žiemą tikrai nešals ir nebadaus.

Išaugtų kelnių politika (arba atvira valdžios korupcija)

Lapkričio 3d. spaudos konferencijoje Tėvynės Sajungos valdybos pirmmininkas G.Vagnorius teigė, kad šiuo metu "vidutinis darbo užmokestis turėtų būti apie 1050 Lt, o pensija apie 350 Lt". Lietuvos pramonė per šiuos metus pardavė trečdaliu mažiau produkcijos, negu praėjusiais (Latvija tik dvieris procentais mažiau). "Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje du tris kartus mažesnis, negu Baltijos valstybės". Kalbėtojų nustebino Tarptautinio valiutos fondo ataskaita, kurioje sakoma "esą Lietuva pasiekė puikų rezultatų stabilizuojant ekonomiką ir mažinant biudžeto deficitą". G.Vagnorius kalbėjo, kad "statistika rodo atvirkščią vaizdą- ekonomika žlugo. Šiaisiai metais biudžetas neįvykdytas rekordiniu dydžiu- 16-18 proc., o įvertinus inflaciją, net 35-40 proc. Koks pagerėjimas, jei iki 1993m. jokio biudžeto deficitu nebuvo?.. Tai sąmoningas visuomenės klaidinimas". Toliau buvo išvardyti priežastys, sukėlusios tokį neregėtą ekonomikos smukimą. Pirma, tai krašto interesų neatitinkanti pinigų politika, kai litas dirbtinai susietas su JAV dolerių, o inflacija didėja, vidaus kainos kyla. Kalbėtojas dabartinę pinigų politiką palygino su nevykkelio tévo pastanga nupirkti augliui sūnui kelnes penkeriems metams, o šis émės ir jas išaugės, ir jokie priekaištai negelbėjė. Antra, ekonomiką smukdanti finansų politika, dėl kurios net tris kartus sumažėjo gyventojų ir

įmonininkų pajamos, dėl ko smarkiai sumažėjo perkamoji rinkos galia. Ir trečia, korupcija ir neteisėta privatizacija, paraližuojanti gamybą.

Nustatytas pastovus lito kursas, esant "ženkliai infliacijai, griauna nacionalinę ekonomiką, nes dirbtinai nupiginamos importinės prekės. Svetimų prekių drautas santykiai padidinamas, mūsų eksportinės prekės dirbtinai pabranginamas, todėl nepajėgia konkuruoti pasaulinėje rinkoje. Šių metų pirmąjį pusę prekybos ir mokėjimo deficitas sudarė 1,3mln.Lt, t.y. trečdalies importo nepadengta. Dėl to be darbo ir pinigų paliekami šimtai mūsų įmonių. Užuot rėmę savo gamintojus, subsidiuojame kitų kraštų pramonę. Lito susiejimas su doleriu, esant inflacijai,- tai valstybės lygiu organizuota spekuliacija. Iš to pelnosi maža grupė žmonių", - aiškino G.Vagnorius.

Jis atkreipė žurnalistų dėmesį į faktą, kad 100mln. JAV dolerių kreditas, skirtas ekonomikai stiprinti, LDDP valdžios "paskolintas už 3-4 procentus užsienio bankui". Tas kreditas buvo gautas už 7 procentus palūkanų. Kalbėtojas pakartojo neįvardyto užsieniečio žodžius, kad "tai yra atvira valdžios korupcija, retai bepasitaikanti net Afrikos šalyse". Vakaruose rimi finansininkai komerciniuose bankuose padėdami indėlius laimi 15-20 ir net 30 procentų. "Nesu tikras, kad pagal dabar reklamuojamas

kredito linijas į Lietuvą neateina pinigų iš tų pačių sąskaitų už tokius procentus,- samprotavo G.Vagnorius. To šimto milijonų dolerių kredito visiškai užtektu visam derliui supirkti ir dar smulkaus verslo projektus kredituoti."

G.Vagnorius pasiūlė valdžiai tokias priemones ūkiui atgaivinti: pirma, atsiskaityti lito susiejimo su doleriu ir skatininti

eksportą, o ne importą; antra, sumažinti pridėtosios vertės mokesčių iki 15 proc.; trečia, ne inflaciénmis priemonėmis padidinti minimalų darbo užmokestį iki 200LT; ketvirta, sumažinti privalojo socialinio draudimo taikymą, apmokestinant tik tas pajamas, kurios du tris kartus viršija vidutinį darbo užmokestį; penkta, nevaržyti partiniu diktatu teismišnės valdžios.

Žmonų renkiesi, uošvę nesirinkdamas gauni

Lapkričio 3d. spaudos konferencijoje socialdemokratų frakcijos atstovas A.Baskas nusiskundė, kad jis jau keliis dešimtmečius siūlė Lietuvos valdžioms naudoti biudžetavimo ir kreditavimo būdus, kurie "sovietiškai subjektu išteklių skirstymą" pakeistų objektyvesniais, jo propaguojama metodais. Seimo narys paminėjo tris ekonominės politikos memorandumus: vieną A.Abišalos ir du A.Sleževičiaus vyriausybės. "Išteklių skirstymo būdas salygoja atitinkamą objektyvumą, o kartu ir korupcijos lygi. Čia kaip vedybose: rinkdamasis jaunaja, pasirenki ir uošvę- rinkdamasis valstybės reikalų tvarkymo būdą, pasirenki korupcijos lygi", - pateisino korupcijos neišvengiamumą Seimo narys. A.Basko nuomone, 1995m. biudžetas ydingas ir ji reikia tiškinti. Pavyzdžiu, ten nurodyta "ekonominė parama ūkininkams"-212,4 mln.Lt. Keliasdešimtyje puslapiau išvardytių priemonés 1993m. buvo patvirtintos kaip programa. "Programatai ne tik priemonés, bet svarbiausia pamatuotai nusakyti tikslai, jų pasiekimui pakankamų priemonių visuma, kaštai, terminai... Programos šiai (kaip ir sovietinei) valdžiai nereikalingos, nes trukdo išlaidžiai išteklių politikai... Pateiktas ne biudžetas, o pajamų ir išlaidų sąmata... Dabartinės valdžios pagrindinis tikslas- kad pralobtų tam tikros grupės, o visuomenei būtų skiriama tiek, kiek būtina, kad neįvyktų socialinės sprogiimas", - kalbėjo A.Baskas.

LDDP nedovanoja perbėgiliams. Mat. A.Baskas pateko į Seimą pagal LDDP sąrašą. Dabar jis socialdemokratų frakcijos narys. Lapkričio pradžioje Seimo nariai rado savo pašto dėžutėse A.Basko pasirašyto įsipareigojimo kopiją, kurioje yra ir tokios nuostatos: laikytis LDDP frakcijos statuto reikalavimų, vengti asmeninių poelgių, kurie galėtų pažeminti atstovaujamos frakcijos garbę ir orumą.

Ar nedrąsus suabejojimas būtinumu slėpti valdžios tikslus gali žeminti frakcijos garbę ir orumą?

Ką šniokščia Jūros révos

Neseniai ant prekystalių pasirodė Vytenio Almonaičio knyga "Ką šniokščia Jūros révos". Tai pažintis su Žemaitijos istorija ir gamta. Knyga skirta keliausiantiems Jūros upė ir jos intakais: Aitra, Lokysta, Akmena, Šešuvimi, Ančia, Ežeruona, Šaltuona. Yra ir vietovardžių rodyklė. Paskelbta

svarbių faktų apie Žemaitijos partizanus. Kiekvienam maršrute autorius mini buvusių partizanų veiklą, vadus, svarbesnius žygius ir aukas. Tai mažai kur skelbtų laisvės kovų epizodai, pvz., Gaurės (1945 11 10) ir Batakių (1947 11 18) valsčių vadavimo operacijos, nurodytos jų dalyvių pavardės ir rezultatai.

Knyga iliustruota nuotraukomis.

Petras BALAŠAITIS

Rugiai po ledu

Nuo visų atsiskyrę- Toli-
Ligi vasaros, ligi žiedų...

Kantrūs, balto sidabro šaly...

Auga mano rugiai po ledu!

Žodžio paprastumu ir vidine poetine kultūra dėmesį atkreipia Antaninos Gar-

Vanda PODERYTĖ

Lietuviai tautos ažuolo sukaktis

Minėdami Jono Šliūpo mirties 50-iasias metines, spausdiname P.J. Žiūrio straipsnio, spausdinto "Vienybėje" (JAV) santrauką.

Dr. Jonas Šliūpas vadinamas lietuvių tautos ažuolu ne be pagrindo. Jis vienas pirmųjų buđino lietuvių tautą sunkiausiais rusų carų priespaudos metais. Jis toli, už jūrų marių, Šiaurės Amerikos žemyne, išjudino savo tautiečius vadinti save garbingu lietuvio vardu.

Didysis aušrininkas Jonas Šliūpas gimė 1861m. kovo 6d. Rakandžių kaime, palei Šiupilių bažnytkaimį, Gruzdžių valsčių vidutinių ūkininkų šeimoje. Tėvai tris sūnus - Joną, Roką (vėliau abu tapo medicinos daktarais) ir Stanislovą leido į mokslius, tikėdami, kad jie bus naudingi savo kraštui ir vargstantiems žmonėms.

Jonas baigė Mintaujos pradžios mokyklą ir klasikinę gimnaziją aukščiausiu laipsniu. Nuo 1881m. studijavo Maskvos universitete filologijos ir teisių fakultetuose. Ten susipažinės ir susidraugavęs su Petru Vileišiu ir Jonu Spudu, pradėjo leisti šapirografuotą laikrašteli "Aušra". Už dalyvavimą revoliuciame judėjime 1882m. žandarų buvo suimtas, pašalintas iš universiteto ir grąžintas į téviškę Gruzdžių žandarų priežiūron.

Nepaisydamas žandarų persekojimų, Jonas Šliūpas slapta išvyko į Mažąją Lietuvą ir ten, dr. Jono Basanavičiaus prašomas, 1884m. redagavo "Aušrą". Tačiau ir čia, M. Jankaus namuose, negalėjo ilgiau darbuoti: caro šnipai susekė jo pėdsakus, užsiundė vokiečių policiją, kad suimtu Joną Šliūpą ir jiems išduotų.

1884m. Jonas Šliūpas išvyko į Ameriką. 1885m. Niujorke pradėjo leisti "Lietuviškajį balsą" - laikraštį, kurį, talkinamas žmonos Liudos Malinauskaitės, patrai priarydavo, surinkdavo, rankine mašina atspausdindavo ir pats išsiuntinėdavo skaitytojams. Jis drauge su tautinio nusiteikimo lietuvių kunigais kūrė lietuviškas parapijas ir per jas atskyrė savo tautiečius nuo lenkų ir lenkinimo. Jonas Šliūpas 1886m. buvo vienas iš Susivienijimo lietuvių Amerikoje pradininkų ir kūrėjų. Jonas Šliūpas įkūrė ir kitokių sąjūdžių: 1899m. - Lietuvių mokslo draugiją su mėnesiniu "Apšvietos" žurnalu, 1900m. drauge su kun. Vladislavu Demskiu - Lietuvių laisvamanių draugiją ir prie jos žurnalą "Laisvoji mintis", kurios artimas bendradarbiais vėliau buvo Kleopas Jurgelionis ir Karolis Vairas-Račkauskas.

1904-1905m. Jonas Šliūpas

drauge su lietuviu socialistais rinko aukas Lietuvos revoliucioniam judėjimui palaikyti. Bet kai paaiškėjo, kad socialistai surinktas aukas pasiuntė ne Lie-

nimas, ten visada buvo ir dr. J. Šliūpas. Jis veikė ne tik tautininkų bendraminčių sambūriuose, bet visur ir tarp visų lietuvių.

Laisvoje tévynéje dr. J. Šliūpas pasitenkino kukliomis Kauko VD universiteto privatdocecento pareigomis ir Šiaulių valstybinės gimnazijos mokytojo darbu. Raše ir leido knygas, už savo laisvų minčių atvirą skelbimą buvo Šiaulių apygardos teismo net nubaustas, bet vyriausiojo tribunolo išteisintas... Kauno VDU vadovybė dr. J. Šliūpui už jo darbus suteikė net tris Garbės Daktaro laipsnius, o Lietuvos vyriausybė 1933m. jį pagerbė išleisdama pašto ženklus su jo atvaizdu.

Antrajai rusų okupacijai arėjant, dr. J. Šliūpas pasitraukė į Vokietiją, iš ten į Austriją. 1944m. lapkritį dr. J. Šliūpas buvo iškiestas į Berlyną per radijų pasakyti kalbą JAV lietuviams. Tos kalbos pasakyti jam neteko: naktį buvo bombarduojamas Berlynas, o paryčiu J. Šliūpas viešbutyje mirė. Urna su jo pelenais atgabenta į JAV ir palaikota Čikagos Lietuvių tautinė kapinėse.

Turime pripažinti, kad dr. J. Šliūpo vardas buvo nepelnytai primirštas. Šiandien jis vėl kyla iš praeities ūkanų, kasmet jo darbai ir nuopelnai vis labiau ryškėja, kaip ryškėja tauri jo asmenybė, skatinusi visus lietuvius sekti didžiųjų Lietuvos sūnų pavyzdžiu, kovoti ir dirbti dėl tautos ir brolių gerovės.

Plijus J. ŽIŪRYS

Ohajo, JAV

tuvos, o Rusijos socialistams, dr. J. Šliūpas su jais nutraukė visam laikui ryšius. Lietuvos revoliucionio judėjimo veikiami, dr. J. Šliūpas drauge su kun. A. Žilinsku-Žilium 1906m. Filadelfijoje sukvietė pirmąjį visuotinį Amerikos lietuvių seimą. Šis parengė memorandumą, kuriuo buvo reikalaujama Lietuvos autonomijos. Memorandumą nusiuntė Rusijos vyriausybei, Amerikos spaudai ir JAV vyriausybės pareigūnams.

Paskui dr. J. Šliūpas visą energiją skyrė tautiečių švietimui ir įvairių sambūrių telkimui. Jis nuoširdžiai remė moksluoseinanti lietuvių jaunimą, dalyvavo rengiant antrąjį Amerikos lietuvių seimą (čia buvo sukurtą Amerikos lietuvių tautinę sandarą).

Pirmajam pasauliniam karui pasibaigus, dr. J. Šliūpas išvyko į lietuvių konferenciją Stokholme ir ten rūpinosi savo šeimos pargabenimu į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą, išstraukė nepriklausomos valstybės kūrimo darban.

Sūnus Keistutis, fizikas, buvo Kauno VDU docentu, duktė Aldona daug pasidarbavo kuriant ligonines bei kovojuant su užkrečiamomis ligomis, kita duktė Hypatija išstraukė į visuomeninę veiklą.

Dr. Jonas Šliūpas visą savo gyvenimą paskyrė tautiečių ir tautos garbei ir gerovei. Paraše ir išleido per 60 įvairaus turinio knygų bei leidinių lietuvių, anglų ir lenkų kalbomis. Jo turiningos ir entuziazmo kupinos kalbos plačiai aidėjo JAV lietuviškose sueigose. Jis energingai kovojo su visais Lietuvos priešais. Kur tik virė lietuvių gyve-

drauge su lietuviu socialistais rinko aukas Lietuvos revoliucioniam judėjimui palaikyti. Bet kai paaiškėjo, kad socialistai surinktas aukas pasiuntė ne Lie-

nimas, ten visada buvo ir dr. J. Šliūpas. Jis veikė ne tik tautininkų bendraminčių sambūriuose, bet visur ir tarp visų lietuvių.

Laisvoje tévynéje dr. J. Šliūpas pasitenkino kukliomis Kauko VD universiteto privatdocecento pareigomis ir Šiaulių valstybinės gimnazijos mokytojo darbu. Raše ir leido knygas, už savo laisvų minčių atvirą skelbimą buvo Šiaulių apygardos teismo net nubaustas, bet vyriausiojo tribunolo išteisintas... Kauno VDU vadovybė dr. J. Šliūpui už jo darbus suteikė net tris Garbės Daktaro laipsnius, o Lietuvos vyriausybė 1933m. jį pagerbė išleisdama pašto ženklus su jo atvaizdu.

Antrajai rusų okupacijai arėjant, dr. J. Šliūpas pasitraukė į Vokietiją, iš ten į Austriją. 1944m. lapkritį dr. J. Šliūpas buvo iškiestas į Berlyną per radijų pasakyti kalbą JAV lietuviams. Tos kalbos pasakyti jam neteko: naktį buvo bombarduojamas Berlynas, o paryčiu J. Šliūpas viešbutyje mirė. Urna su jo pelenais atgabenta į JAV ir palaikota Čikagos Lietuvių tautinė kapinėse.

Turime pripažinti, kad dr. J. Šliūpo vardas buvo nepelnytai primirštas. Šiandien jis vėl kyla iš praeities ūkanų, kasmet jo darbai ir nuopelnai vis labiau ryškėja, kaip ryškėja tauri jo asmenybė, skatinusi visus lietuvius sekti didžiųjų Lietuvos sūnų pavyzdžiu, kovoti ir dirbti dėl tautos ir brolių gerovės.

Plijus J. ŽIŪRYS

Ohajo, JAV

dauguma mokytojų buvę komunistai. Ne prie širdies kai kurieems jų nei trispalvė vėliava, nei mūsų šventės, Nepriklausomybė. Tauragėje viena mokytoja atvirai priešiškai kalbėjo mokiniams apie Nepriklausomybę.

Anksčiau dar teisybę sakydavo kunigai. Dabar LDDP valdžia nori užkimšti burnas ir kungamas, ir tiesą rašantiems laikraščiams, radijui, televizijai.

Okunigai turėtų žmonėms aiškinti tiesą. Jie 50 metų padakė lietuviybę ir tikėjimą, tad ir dabar turėtų palaikyti ir skleisti tiesą. Tiesos būtų juos nuodėsios į jėgas ir melagių. Gal per bažnyčią žmonės atsipeikė, imas skirti melą nuo tiesos, supras, kas Lietuvali nori gero. Dabar, prieš rinkimus į savivaldybes, valdančiojį partiją vėl gali mėginti apdumti žmonėns akis-mestelėti kokį litą pensininkams. Tai bolševikų išmégintas triukas. Šetono pinklės dar stiprios, tad kovokime prieš melą ir apgaulę.

Gediminas KATINAS

dauguma mokytojų buvę komunistai. Ne prie širdies kai kurieems jų nei trispalvė vėliava, nei mūsų šventės, Nepriklausomybė. Tauragėje viena mokytoja atvirai priešiškai kalbėjo mokiniams apie Nepriklausomybę.

Lietuvos laisvės kovos sajūdžio dalyvių susirinkimo, įvykusio lapkričio 5d. Kaune, minint Rezistencijos 50 metų jubiliejų,

KREIPIMASIS

I Lietuvos Respublikos Prezidentą,
Lietuvos Respublikos Seimą ir
Lietuvos karluomenės vadą

DĖL TAUTOS SAVIGYNOS KONSTITUCINIO ITEISINIMO:

Konstituciniu įstatymu pripažinti ginkluotos partizaninės kovos laikotarpį teisėta Tautos savigyna, kaip piliečių pareiga, remiantis Lietuvos Respublikos 1938m. Konstitucija, su visomis iš to plaukiančiomis pasekmėmis.

DĖL KARIO STATUSO:

Pripažinti, kad 1944-1954m. Lietuvos ginkluoto partizaninio pasipriešinimo dalyviai yra Lietuvos kariai-savanoriai.

DĖL PARTIZANŲ VADOVYBĖS SUTEIKTŲ KARINIŲ LAIPSNIŲ, APDOVANOJIMŲ, PASIŽYMĖJIMO ŽENKLŲ:

Pripažinti galiojančiais partizanų vadovybės suteiktus asmenims karinius laipsnius, apdovanojimus ir pasižymėjimo ženklus tokiomis pačiomis teisėmis ir tvarka, kaip atskirūs Lietuvos Respublikos ginkluotose pajėgose.

DĖL SKAT IR ŠAULIŲ:

Aprūpinti SKAT ir šaulius karine ginkluote, transportu ir pasitelkti juos svarbių objektų apsaugai, kovai su diversijomis ir nusikalstamumu.

DĖL VISŲ EPOCHŲ LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ PAMINKLINIO ANSAMBLIO SOSTINĖS LUKIŠKIŲ AIKŠTĖJE:

Viešo konkurso tvarka parengti projektą ir pastatyti paminklinį ansamblį visų epochų Lietuvos kovotojams, pradendant kovomis žiloje senovėje, 1944-1954m. partizaniniu karu, baigiant Nepriklausomybės atgimimo laikotarpiu!

DĖL OKUPANTO REPRESINIŲ STRUKTŪRŲ IJARDIJIMO:

Istatymu nustatyti, kad NKVD, NKGB, MVD, MGB, KGB, stribų būriai ir kitos struktūros yra nusikalstamos organizacijos, grovusios Lietuvos valstybės struktūras ir vykdžiusios šalies gyventojų genocidą.

DĖL OKUPANTO REPRESINIŲ STRUKTŪRŲ DALVIŲ APKLAUSOS:

Ipareigoti prokuratūrą apklausti visus dar gyvus represinių struktūrų narius apie jų veiklą, apie nužudyti pasipriešinimo dalyvių užkasimo vietas.

DĖL KARINIO TRANZITO:

Pasisakome prieš valstybinę sutartį dėl karinio tranzito per Lietuvos teritoriją.

DĖL GENOCIDO TYRIMO:

Paspertinti gyventojų genocido tyrimą. Prašome atsakyti į šį mūsų, daugiau kaip 800 susirinkimo dalyvių, kreipimasi.

Kreipimasis priimtas vienbalsiai.

Kaunas, 1994 11 05

Zmogaus, sekuliečiuk Tiesa

Spaudoje mirga pilti kitų asmenų šmeičiai, o save siekiant gražiai nuspalvinti, apsiginti. Žmonės dažnai patiki tokiai nesąžiningais gražyliais, nepastebi melo arba tieslog nesupranta įmantrios jų kalbos (kaip antai A. Šleževičiaus į kitų). O sakytum, Užšienio reikalų ministras P. Gylys viename savo interviu kaltino G. Vagnorių vyriausybę, kad ir jos buvo vedama tokia pati tranzito politika, kaip ir dabar. Tą patį sako ir A. Šleževičius. Bet nė vienos jų neprisiiminė, kad tada Lietuvos vlešpatavo rusų armija su visa ginkluote, su lėktuvais. Štai koks gudrus melas!

P. Gylys sako (kartoją Maskvos žodžius), kad turime vykdyti nacionalinę politiką. Kyla klausimas - kieno politiką? Juk tos politikos projektus vežame dešinti į Maskvą. Kur girdėta, kur pasaulyje matyta? Vėl žmonės gudri melą. Apie Lietuvos saugu-

mą apskritai meluojama. Nėra Lietuvos saugumo iki šiol. Saugumą tvarko ir jam diktuoja senasis saugumas GRU, KGB, įsiūres dabar Baltarusijoje. Po nai, dabar save laikantys saugumo darbuotojais, tik ima algas ir dirba ne savo darbą. Visi žino, kad Lietuvos dažnai šlaistosi Kasparavičius ir kiti jo sėbrai, o kodėl jų nesuima? Jelgu pelė vaikščioja prie pat katino nosies, tai arba katinas labai sotus mlega, ar jis kleno išdresi uotas, kad tos peles nelieštu. Ką išskirkome, tą po truputį prarandame. Melas, vėl apsigaubės teisybės skraiste, dirba savo juodą darbą.

Mokyklos ir kitos institucijos depolitizuotos. Komunistai netveria džiaugsmu. Dabar per svarbiausias Lietuvos šventes "depolitizuoti" mokytojai mokinii neparagina dalyvauti minėjimuose. Bet kai tik reikia palaikti buvusių komunistų pusę, ta-

da jau jie politizuoti. Mat ir

Vidaus tarnyba dengiantis šešėlis

Kaune dislokuotas vidaus tarnybos 1-asis pulkas spalio 21d. minėjo savo trečiasias metines. Muzikiniame teatre buvo surengtas iškilmingas minėjimas, aukotos šv. Mišios Arkikatedroje bazilikoje, vyko ir kiti renginiai.

Labai sunkiu šaliai metu, kai Sovietų sąjungos VRM kariuomenė (NKVD-MVD tradicijų perėmėja) rengėsi palikti Lietuvoje esančius kalėjimus be apsaugos, Vyriausybė priėmė sprendimą sukurti savo vidaus tarnyba pagal sovietinį pavyzdį.

Tuo metu sunku buvo rasti kitokią išeitį. Pirmajam pulkui teko saugoti kalėjimus, kolonijas, pataisos įstaigas, konvojuoti, t.y. su ginklu, dažnai ir su šunimis lydėti kalinius ir suimtuosius, jėga malšinti riaušes kalėjimuose, kolonijose. Vakarų demokratijos šalyse šio sovietinio reliktu analogų nėra. Tokios tarnybos nebuvę ir tarpukario nepriklausomybės Lietuvoje. Vakarų valstybėse kalėjimus saugo ir kalinius prižiūri specialiai parengtas personalas. Lietuvos Respublikos vidaus kariuomenė šaukiama jaunimas atlikti karines tarnybos. Bet ar ši tarnyba iš tikrujų yra karinė? Kalėjimų apsauga ir priežiūra yra būtina. Mūsų valstybė ne išsirittis nusikaltelių turime daugiau negu Vakarų kaimynai. Bet mūsų jaunuolai, šaukiami "atlikti pareigą tėvynei", dėl to yra visiškai nekalta.

Dar labai gausios politinių kalinių ir tremtinių šeimos nariai mena savo "pažinti" su sovietiniais NKVD-MVD kariuomenės daliniais. Ta slogi praeitis dar iki galo neiširta ir teisiškai nejvertinta. Tai tautos nelaimė, kurią vadiname tikruojant genocido vardu. Neapsiverčia liežuvis NKVD-MVD kariuomenę vadinti kariuomenę. Kur kas geriau jai tinka baudėjų kalinių ar koks kitoks represinės struktūros pavadinimas.

NKVD kariuomenės veikla buvo itin "vaizinga" ir pirmajį bolševikmetį ir pokario metais. Apie tai rašoma jau vienuolikoje "Laisvės kovų archyvo" tomų, o visas kalnas neištirtų NKVD-NKGB-MVD-KGB archyvų dar laukia savo eilės. Dabar jau visi žinome, kaip NKVD-MVD kareivai šukuodavo miškus, krėsdavo sodybas, medžiodavo virus, kaudavosi su partizanais, degindavo pastatus, konvojuodavo tremtinius ir kalinius, kaip saugodavo lagerius, kaip gaudydavo béglius. Dar nesuskaičiuota, kiek jie nukovė, kiek užmušė, kiek numarino badu, šalčiu, ligomis... Kareivius mokė užlaužti žmogui rankas, uždėti antrankius, surišti viela, pjudyti šunimis bėglį arba konvojuojamaji. Beje, suimtųjų lydėjimo instrukcijos - visas ideologijos vadovėlis. Šios kariuomenės patirtis, malšinant politinių kalinių sukilimus lageriuose, unikali. Prieš beginklius labai efektyviai būdavo panaudojami ne tik lengvieji ginklai - šautuvai, kulkosvaidžiai, bet šarvuociai ir tankai, granatos, dujos. Turiu viltį, kad ši NKVD kariuomenės veiklos sritis bus nuodugniai ištirta ir aprašyta. Tai reikalinga ne tik istorikams, teisėsaugos organams demokratijai kuriančiose valstybėse, bet ir vidaus kariuomenei, ir jos vadams.

Užbėgdamas už akių oponentams, turiu aiškiai pabrėžti skirtumą tarp anoto realių ir nūdienos. Kai Sovietų sąjunga pirmą kartą okupavo Lietuvą, į kalėjimus, lagerius ir tremtį pateko aktyviausi valstybės ir visuomenės veikėjai, karininkai, šviesuomenė, patriotiškai nusiteikęs

jaunimas (tuomet kitokio nusiteikimo jaunimo ir nebuvovo). Pokario metais dar prisidėjo visus tautos sluoksnius apėmusio pasipriešinimo dalyviai. Tai buvo tautos sąmoningiausioji ir veikliausioji dalimūsų nepriklausomos valstybės piliečiai, patriotai. Okupantas pirmiausia siekė sunaikinti tautos žiedą, ir tai darė profesionaliai, panaudodamas NKVD-MVD kariuomenę. Jų akys visi pasipriešinimo dalyviai buvo pikčiausiai "liaudies priešai". Tokiai "nusikaltėliais" buvo užkimšti kalėjimai ir stribynu požemiai, juos saujo vidaus kariuomenės daliniai.

Nūdienos Lietuvoje politinių kalinių nėra. Keletas įkliuvusių pučių ar kola-borantų, tūpinčių Vilniaus kalėjime, vargu ar panašūs į politinius kalinius. Bet Lietuvoje kasdien jyksta tikrai daug nusikaltimų, taigi yra ir kriminalinių nusikaltelių. Šiuo atveju nesvarbu, už ką tiems žmonėms atimta laisvė: už plėšimą, žmogžudystę, piktinaudžiavimą, tarnybine padėtimi, prievertavimą, kyšių érimą ir t.t. Tokių nusikaltelių dar nemažėja. Kol nesibaigė nomenklaturinė "prichvatizacija", sunku tikėtis bent kiek veiksmingesnių pastangų atkurti teisingumą. Tad ekonominių, kriminalinių, korupcijos nuodėme paženklintų asmenų, laikinai praradusiu laisvę, dar negreit sumažės. Tuo ir skiriasi šiandien saugomų laisvės atémimo vietoje kalinių kontingentas nuo anoto meto politinių kalinių ir tremtinių.

Yra dar viena aplinkybė, būdinga dabartinės nepriklausomos Lietuvos kalėjimams. Paskelbus Kovo 11-osios Akta, Lietuva vėl buvo pripažinta kaip Valstybė-Jungtinė Tautų narė. Daug kas pasikeitė arba émė keistis mūsų šalyje. Tačiau kalėjimuose ir kolonijose paliko visiškai ta pati arba beveik ta pati "tvarka" ir tos pačios tradicijos kaip sovietmečiu. Kalėjimai né iš tolo neprimena Vakarų šalių laisvės atémimo vietų, kuriose nežemiamas žmogaus orumas, kuriose nėra sąlygų sparčiam recidyvų veisimui. Lietuvos kalėjimuose išlikę papročiai, būdingi kriminalinių nusikaltelių pasaulyui. Tie papročiai, kaip iš daigyno, pereina kariuomenėn ir visuomenėn. Šio sunkaus palikimo, matyt, greit nepavyks atskirauti. Šiandien Lietuvos kalėjimuose viešpatauja rusų kalba, rusiškas sovietinio lagerio žargonas, rusiškos komandos ir net vidaus reikalų raštai rašomi rusų kalba. Jaunuolai, patekę į vidaus kariuomenės tarnyba, susiduria su koncentruoto blogio židiniu, patiria jo labai žalingą poveikį, deformuojantį pilietinę jaunuolio brandą. Be to "kovinis mokymas" pjudyti žmogų šunimi (kaliny) taip pat žmogus), mušti jį gumine lazda, rakinti riešus antrankiais ir pan. tikrai neugdo Tėvynės meilės, ir tokia tarnyba "neturi nieko bendro su kilnia Tėvynės gynimo priederme", o yra "gédingas sovietmečio reliktas, prieštaraujantis visuomenės dorovės principams". Būtent taip kvalifikavo šią tarnybą 1992m. rugėjo 22d. Vilniuje įvykusį Sajūdžio konferenciją "Piliečių dorovė-tautos valstybingumo laidas".

Viena iš funkcijų, priskiriamų vidaus kariuomenei, būtent maištų malšinimas verta ypatingo visuomenės dėmesio. Nėra jokio principinio skirtumo, ką malšinti-maištajančius kalinius ar mitinguojančius piliečius, nepatenkintus kokiais nors Vyriausybės sprendimais ar patirtomis skriaudomis. Kokį pavojų keltų tokie

baudėjų daliniai mūsų létai sveikstančiai, dar besimokančiai demokratijos abécélés visuomenei, jei šis represinis aparatas taptų išimtinai pavaldus valdžiai? Vienaspalvės valdžios piramidės salygomis šis pavojuj yra visiškai realus. Iš spaudoje pasirodančių žinių aiškėja, kad vidaus kariuomenės pulkuose rusakalbių karininkų daugiau negu kituose kariuomenės daliniuose, pavyzdžiui, "Geležinio vilko" brigadoje ar SKAT. Žinant, kad pastarosios tarnybos (o ypač savanorių) yra orientuotos į svarbiausiajį tikslą - ginti Respublikos nepriklausomybę, organizuoti pasipriešinimą, išveržus į šalį priešui ir ją okupavus, kyla dar viena abejonių.

Ar vidaus tarnybos kariuomenė nėra kuriama kaip reali ginkluota atsvara SKAT ir lauko kariuomenės "Geležinio vilko" brigadai? Kokia jėga ir kokiomis aplinkybėmis ryžtusi panaudoti vidaus kariuo-

menę ginti ne valstybės, o kitokius interesus - aktuali, bet atskira tema.

Ivertinus kalėjimų apsaugą ir su ją susijusius reikalus kaip nūdienos realią, problemos sprendimas galimas tokis. Pirmiausia reikėtų kalėjimų apsaugą, priežiūrą ir pan. paversi specialiai apmokytais personalui. Antra, vidaus kariuomenę, kaip sovietmečio reliktą, neturintį nieko bendra su Tėvynės gynimo priederme, išformuoti. Trečia, vidaus kariuomenės kareivių ketimą profesionaliai kalėjimų tarnautojais sieti ir vykdyti kartu su laisvės atémimo vietų humanizaciją. Ketvirta, sovietinės vidaus kariuomenės žala, padaryta valstybei, tautai, kultūrai, dorovel, neturi būti pamiršta, kaip ir grėsmė, kurią kelia arba kritiškais momentais gali kelti, panaudoti vidaus kariuomenę prieš savo tautą.

Edmundas SIMANAITIS

PO TO, KAI RAŠĒME

Kai skaitai ir galvoj...

"Tremtinį" skaitau labai atidžiai. Gyva istorija...

Deja, kartais perskaityti tokį "perlą", kad savo akimis negali tikėti. Pailius truosiu ši teiginį trimis pavyzdžiais iš A.Garmutės straipsnio "Prasmingo gyvenimo darbai" ("Tremtinys" Nr.25 (130)).

17 amžiuje caras čia (Merkinėn Ch.B.) atitrėmė sentikius.

17a. Lietuva, o kartu, žinoma, ir Merkinė, carui nepriklausė. Tad ir nieko atitremti čionai caras negalejo.

Rusų sentikiai bėgo Lietuvon (tada, XVIIa. pab., Lietuva jau buvo tapusi Žečpospolitos dalimi) nuo religinių persekiojimų.

Stenduose - akmens amžiaus dirbiniai iš titnago, kaulo ir lauko akmenų. Tai 9-10 tūkstantmetis prieš Kristaus giminą. Tuomet Merkinės apylinkėse jau gyveno 10000 gyventojų. Stūksojo pilis.

Pilis prieš 11-12 tūkstančių metų...?) Čia tai bent

Merkinė ne kartą puolė vikingai...

Vikingai puldinėjo tik pakrančių gyvenvietes. Taip toli žemynan brautis ši jūrų narsuoliai mados neturėjo...

Chaim BARGMAN

Kaunas

Ž kritines pastabas atsako autorė

Dėl teiginio, kad "17 amžiuje Lietuva ir Merkinė carui nepriklausė".

Enciklopedinėje B.Kviklio knygoje "Mūsų Lietuva" (1t., 432 psl.) rašoma: "Pirmos didžiosios nelaimės Merkinę ištiko Jono Kazimiero valdymo metais, kai į Lietuvą iš visų pusų skverbėsi švedai ir rusai. 1655m. rusai Merkinę visai sugriovė. Nieko nebepadėjo né 1655m. Seimo nutarimas" ir t.t.

Dėl: "Pilis prieš 10-12 tūkstančių metų..."

Muziejaus stendai straipsnyje paminėti lakoniškai, epizodiškai ir ne iš eilės. Savaime suprantama, kad pilis stūksojo vėliau. Tai, kad pilis nebuvvo pastatyta prieš 10 tūkstančių metų, aišku iš straipsnio pabaigos (5 eilutė iš apačios), kur kalbama apie žiestos keramikos gabaliukus piliakalnio viršūnėje.

Kada iš tikrujų buvo pastatyta Merkinės pilis, nežinia, bet rašytiniuose istoriniuose šaltiniuose Merkinės pilis pirmą kartą minima tik 1377m, kryžiuočių žygio metu.

Dėl: "Vikingai puldinėjo tik pakrančių gyvenvietes."

"Lietuvių tarybinė enciklopedija" (8t., 228 psl.) nurodo, kad vikingai, arba normanai- senieji Danijos, Norvegijos ir Švedijos gyventojai- rengė grobia-muosius žygius į Europos šalis, o Rusijoje jie buvo vadintami variagais. Jie tarnavo net Kijevo Rusios kunigaikščių kariaunose. IXa. Danijos ir Švedijos vikingai lietuviškoje istoriografijoje buvo vadintami ir žuvėdais (žvēdais). Jie pasiekėdavo ir dabartinės Lietuvos teritoriją. Tad vikingai-normanai-žuvėdai-švedai šiuo atveju yra sinonimai.

Straipsnis apie J.Kaupinį nėra istorijos traktatas. Merkinės muziejus čia aprašytas glaustai, pagal jo įsteigėjo J.Kaupinio išsakytas mintis. Minėto straipsnio tikslas- aprašyti svarbiausius mokytojo-patrioto Juozo Kaupinio darbus. Istorikams ir istorija išsamiai besidomintiems yra specialūs moksliniai leidiniai.

Antanina GARMUTĖ

Redakcijos priešas: Nuoširdžiai deko Jame už švietėjišką indėlį Chaimui Bargmanui ir Antaninai Garmutei.

1994m. lapkritis

TREMtinys

Nr. 30 (135)

Partizanas Juozas Rimeika

Juozas Rimeika gimė 1914m. Skausgirio valsč. Alsių k. Atitarnavės Lietuvos kariuomenėje, grįžo į giminą kaimą, ištojo į Šaulių sąjungą. 1944m. rudenį raudonieji okupantai nušovė Juozo broli Antaną. Tais pačiais metais Juozas ištojo į ltn. Kliausiaus-Kliausevičiaus vadovaujamą Joniškio rinktinę. 1945m. jis, būdamas pas partizanų rėmėją, suserga sėnarių uždegimui. Liga taip sukausto, kad jis negali net pajudėti. Rėmėjas, bijodamas, kad nepaklūtų čekistams, įkėlė Juozą į vežimą ir nuvežė pas kitą kaimyną. Kaimynas paslepicia Juozą, o jo žmona nuvažiuoja į Latviją pas gydytoją. Gydytojui liepus atvežti ligonį, moteris atsakė, kad negali to padaryti. Gydytojas suprato, koks ligonis, ir išrašė vaistą. Taip latvis gydytojas Juozą Rimeiką pagydė. Pasveikęs Juozas vėl iškeliaavo pas partizanus.

1946m. pavasarį leitenanto Kliausiaus-Kliausevičiaus rinktinės partizanai perėjo į Latvijos miškus. Tačiau atsiranda išdavikas, kuris praneša Joniškio MVD ir KGB daliniams, kur apsistoję partizanai. Kariuomenei apsupus mišką, įvyksta kruvinos kautynės. Kautynėse žūva rinktinės vadas Martynas Kliausius ir daug partizanų. Juozas Rimeika sunkiai sužeistas pabėga iš apsuptyies ir prisiglaudžia pas žmones. Po poros mėnesių Juozas pasveiksta. Išsirūpinęs dokumentus, išeina iš pogrindžio, apsigyvena Kuršėnų rajone.

1949m. Juozo šeimininkę ištrėmus į Sibirą, KGB pradeda domėtis ir juo. 1950m. Juozas išvažiuoja į Kauną ir įsidarbina Šančių lentpjūvėje. Vasarą jis suima ir keleiviniu traukiniu veža į Joniškį. Prieš Radviliškį Juozas pasiprašo į tualetą, pro jo langelį išsoka iš traukinio ir pasiekia Žagarės miškus.

Istoja į partizanų rinktinę, kuriai vadovauja Pranas Muniungis-Žvilgaitis. Ir vėl Juozas Rimeika kovoja su okupantais. 1952m. būri užpuola NKVD dalinys ir Juozą Rimeiką sužiedžia į abi kojas. Negalėdamas pats pasitraukti, pridengė besitraukiančius draugus ir paskutiniaiš ūkiniaiš pats nusišovė. Stribai Juozą lavoną nuvežė į Žagarę. Reikenėlė koliukė pirminką iškvietė atpažinti Juozą. Jis patvirtino, kad nužudytais tikrai Juozas Rimeika.

Tadas DANTA

Ar apie Skirmanta žinai

Žiūriu į bėgiojančią ir krykštaujančią jaunesnįjį sūnų Skirmantą. Išaukiu jį ir klausiu: "Ar žinai, kas buvo Skirmantas?" Jis turto galvą ir juokiasi. Nežino. Na taip, bet jam dar tik ketveri. Vyresnis tuo pat atsako, jog buvo toks partizanų vadas Skirmantas, kuris už laisvę kovojo mūsų kraštus. Gerai, kad žino, pagalvoju, ir nugrimstu į prisiminimus.

Vėlyvas 1979-ųjų ruduo. Mus, jaunus kareivėlius, paimtus į sovietinę kariuomenę, veža tolyn nuo tėviškės. Neramu. Neaišku, kur veža, toli ar arti išlaipins. Apmaudu, jog teko staiga viską palikti. Vežé keletą dienų ir pagaliau Uljanovsko miestas, statybos dalinių. Statome karinę gamykla. Statyba didžiulė. Kareivų labai daug. Aišku, tai pigiausia darbo jėga. Mūsų būrys papuola dirbtį į statybinę organizaciją PMK-72. Dirbame kartu su civiliais. Iš jų vienas mažas rudaplaukis mokėjo vien kastuvu ir degtukų dėžute atlikti daugybę įvairių išmatavimų, visokių statybos gudrybių. Valdžia su juo pasitardavo. Kartą jis mums pasakė, jog profesijos išmoko iš lietuvių. Pasirodo, jis karinę tarnybą atliko Berijos daliniuose. Jie Berijai buvo tiesiogiai pavaldūs. Jis, eilinis kareivėlis, saugojo lietuvius politinius kalinius. Mums apie juos su didžiausia pagerba

Lietuvos partizanų įgaliotinis užsienyje, buvęs Birutės rinktinės vadas Juozas Lukša-Skirmantas-Daumantas

kalbėjo, gyre lietuvius, jų vienybę, draugiškumą ir sumanumą, pasakojo, kiek gero ir įdomaus išmoko iš tų vyru. Pasakodavo jis ir apie Berijos suėmimą, aukštųjų MVD karininkų sušaudymą. Brigadoje dirbo ir toks Golovinas. Darbininkai laikydavosi nuo jo atokiau. Jis net valgydavo pasitraukęs tolėliau, kampe atsisėdės. Netrukus patyria, kad

Pro memoria

Betras Dukaitis

Velioniui tik pusės mėnesio priėmė iki šimtujų metinių. Baisogaliečiai gerai prisimena, kaip šiu metų vasario 16d. prie Laisvės paminklo jis kreipėsi į visus, o ypač į jaunimą, ragindamas dirbtį, siekti santarvės, atiduoti visas jėgas Lietuvos neprisklausomybės išsaugojimui. Ne pagal amžių žvali kalba, šviesi atmintis ir susirūpinimas ateitimis - toks išliko mūsų atmintyje Petras Dukaitis.

Petras Dukaitis už Lietuvos neprisklausomybę kovėsi su bermonatininkais, bolševikais, lenkais, buvo apdovanotas Nepriklausomybės kūrėjo savanorio medaliu. Ypač džiaugėsi gavęs 10 ha žemės Čelkių kaime (Baisogalo valsč.). Būdamas labai darbštus, apskaitės (tuo metu jau turėjo savo biblioteką), pasistatė pavyzdingą sodybą, pasodino didelį sodą, ažuolų. Augo medžiai aplink sodybą, o jo šeimoje - keturi sūnūs... Visuomeniniam gyvenimine visur jo buvo pilna: bažnyčios chore-giedorius, kaimo mokytojų spektaklyje-artistas, aktyvus šaulys, Vilniaus vadavimo sajungos bei žemės reformos komisijos narys.

Užgriuvus Lietuvą okupantams, Petru Dukaičiui teko braidyti Intos pusynus, patirti Kazachstano sausvėjus ir smėlio audras... Iš nugyvento šimtmečio visą dešimtį metų atsiémė minlagai, karlagai ir kiti gulagai. Nepalūžo. Sugrįžo į Lietuvą, į Čelkius, kur praleido likusią gyvenimo dalį.

1994m. spalio 16d. nustojo plakusi Petro Dukaičio širdis. Karstas su velionio palaikais iškilmingai buvo palydėtas į gimtojo kaimo Kleboniškių kapinaites. Čia prieš penkerius metus amžinam poilsiu atgulė Petro žmona Adelė. Prie karsto, užkloto Lietuvos valstybine vėliava, jaudinančius žodžius pasakė Šeduvo altaristas jubiliatas P. Liubonas, savanorių vardu žodži tarė puskarininkis K. Andrulis, Baisogalo apylinkės viršaitis P. Kaščionis.

Ilsėkis ramybėje!

Donata Podeniene

labiausiai jis nekenčia lietuvių. Sužinojęs, kad aš lietuvis, jis mane visokiai keiksmažodžiai "auklėdavo". Pagaliau paaškėjo, kodėl jis mūsų taip nekenčia. Vieną gražią Saulėtą dieną mane ir azerbaidžanietį Atakišių paskyrė dirbtį prie Golovino. Klojome šiluminę trasą. Nežinau, ar Golovinas buvo blogai numiges, ar vabalo igeltas, bet jau nuo ryto ėmė mums priekaištanti. Atseit jų brigada turi uždirbtį mums, kareiviams, duoną, tarsi mes savo noru jiems būtume pasisiūlę. Labiausiai, jis pradėjo "auklėti" mane. Girdi, jūs, lietuvių-tinginiai, nemokate dirbtį, esate nekultūringi. Man papriestaravus, visai jniro- esą mes fašistai, nacionalistai tik ir ruošiamės ištrūkti iš SSRS. Tada ir pradėjau jam aškinti apie lygbybę ir brolybę. Golovino kantrybė truko ir jis visai pasiuto, net rėkti pradėjo. "Žinom, kokie jūs broliai dar 1941m. mums į nugaras šaudėte! Po karo į miškus, į žemę sulindote!" O keikia, o keikia! Drebėdamas klykia: "Ar apie Skirmantą žinai? Ką, nežinai? Žinai, tik apsimeti. Juk Skirmantas buvo jūsų vyriausias banditų vadas. Nudėjom mes jū. Tie banditai tokie ir visokie buvo. Niekaip gyvi nenorėdavo pasiduoti, susisprogdindavo, bet nepasiduodavo. Kokia tam si laudis! Mes kraują dėl jū liejome, laisvę atnešėme, o jie tik ir taikosi

gerklę perkasti" ir t.t. Laimė, kad baigėsi darbo laikas, tai ir mūsų ginčai nutrūko.

Po to neteko su juo kartu dirbtį. Supratau, kad jis tada kalbėjo apie Juozą Lukšą-Skirmantą. Galbūt būčiau sužinojęs ką nors daugiau apie Skirmanto žūtį, apie kitus to meto įvykius, bet nemo-

kėjau su juo kalbėtis. Gal Golovinas buvo NKVD darbuotojas? Jis būdavo visada atokiau nuo kitų darbininkų. Matyt, žmogus su enkavedisto biografija - nemegstamas net savo tėvynėje.

Justinas MORTUZA

Naujos knygos

Apie laisvės kovas Aukštaitijoje

"Vaičėno būrio žūtis"- tai knyga apie Vytauto apyg. "Lokio" rinkt., "Vyties" kuopos partizanus. Jie veikė Obelių, Antazavės, Aleksandravėlės, Dusetų ir artimesnėse Latvijos apylinkėse.

Knygoje daug partizanų nuotraukų, archyvinių laiškų, ištraukų iš partizanų dienoraščių ir kitokios dokumentikos. Paskelbtas būrio vado Balio Vaičėno "Testamentas", svarbiausiai partizanų žygiai.

Knygą parengė Janina Semaškaitė ir Algirdas Čekys, išleido leidykla "Amžius".
Natalija PUPEKIENĖ

